

Joanna Siekiera

(Victoria University of Wellington)

Trudne relacje Polski z Palestyną

ABSTRACT

Difficult relations between Poland and Palestine

Description of the legal and political relations between Poland and the State of Palestine appears significant from international law point of view, as well as contemporary international relations. According to the public international law criteria, Palestine is not yet included to the sovereign actors on global arena. Thus, *de jure*, relationship between Warsaw and Ramallah cannot be characterized in a similar matter as other diplomatic relations between sovereign entities. Another key issue is the political affiliation of Poland globally. Here, one needs to pay attention on economic, historical and social relations with Israel, the main antagonist of establishment the independent Palestinian state. This implies some certain unilateral acts by Warsaw. The efforts held by the authorities in Ramallah towards the status of the UN observer, and consequently the Polish reaction during the General Assembly vote in 2012 show indeed uneasy relations between these countries.

Słowa kluczowe: Palestyna, Państwo Palestyńskie, polska polityka zagraniczna, stosunki dyplomatyczne, relacje polsko-palestyńskie, Izrael

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie stosunków prawno-politycznych pomiędzy Rzeczpospolitą Polską oraz Państwem Palestyny. Zgodnie z kryteriami prawa międzynarodowego publicznego, Palestyna nie została jeszcze włączona w krąg suwerennych podmiotów międzynarodowych, co zostanie przybliżone w treści artykułu. Stąd też, *de iure*, relacje Warszawy z Ramallah nie mogą być charakteryzowane w sposób powszechnie

przyjęty dla opisu stosunków dyplomatycznych między niepodległymi jednostkami. Warto także zwrócić uwagę na powiązania polityczne Polski na arenie międzynarodowej. Związki ekonomiczne, historyczne i społeczne z Izraelem, zasadniczym antagonistą powołania niezależnego państwa palestyńskiego, implikują określone akty jednostronne¹ ze strony Warszawy. Bez wątplenia wpływa to na kształt oraz zasięg relacji polsko-palestyńskich². Poza kwestiami natury politycznej, tj. utrzymywanych sojuszy międzynarodowych, gdzie Polska znajduje się *de facto* w strefie państw cywilizacji judeochrześcijańskiej, otwartym pozostaje pytanie o uznanie prawnomiędzynarodowe Palestyny. Zagadnienie starań władz w Ramallah o przyznanie statusu państwa-observatora w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), a w następstwie odzew Warszawy podczas głosowania na forum Zgromadzenia Ogólnego w 2012 r., ukazują niełatwe relacje pomiędzy omawianymi krajami. Jak zostanie przedstawione w niniejszym artykule, stosunki bilateralne Polski i Palestyny są przyjazne, cechują się także wielosektorowością. Istnienie oficjalnych relacji na szczeblu ambasad umożliwia dodatkowo realizację licznych funkcji polityczno-społecznych, co stanowi jeden z ważniejszych filarów współczesnej współpracy tych państw. Ukazuje to jasne przesłanie na arenie międzynarodowej o pożądanym wzroście i zacieśnieniu obecnych stosunków bilateralnych. Z uwagi na powiązania polityczne z innymi krajami, a w następstwie potencjalne reakcje międzynarodowe na prawnie wiążące akty, stosunki Państwa Palestyny i Polski, choć trudne, rokuje pomyślnie.

Początek bilateralnych stosunków pomiędzy Warszawą i Ramallah datuje się na połowę lat siedemdziesiątych XX w. Nie wdając się w szczegółowe kwestie związane z początkiem państwowości palestyńskiej³, należy zaznaczyć, iż „Państwo Palestyny” nie funkcjonowało wówczas na arenie międzynarodowej, a za pełnoprawnych przedstawicieli

¹ Akty jednostronne państwa należą do źródeł prawa międzynarodowego publicznego jako, że nakładają one zobowiązania na państwa. Nie każde oświadczenie woli podmiotu może być uznane za akt, z którego wywodzą się prawa i obowiązki międzynarodowe. Szerzej na ten temat por.: P. Saganek, *Akty jednostronne w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2010.

² Należy jednoznacznie zaznaczyć, iż Rzeczypospolita Polska, jako podmiot suwerenny, nie jest związana żadnymi formami podległości ze strony innych jednostek międzynarodowych. Jednak to kwestia interesu państwa jest wyznacznikiem ustanawiania konkretnych sojuszy. Jak wskazano wyżej, to właśnie relacje historyczne mają duże znaczenie dla utrzymywania ścisłych relacji z Izraelem, często kosztem zacieśnienia sojuszy z Palestyną. „Tolerancja oraz współpraca wojskowa i gospodarcza uczyniły z Polski najbliższego sojusznika Izraela w UE” jak powiedział Władysław Bartoszewski, były Pełnomocnik Premiera ds. Dialogu Międzynarodowego w rozmowie z Rzeczpospolitą w: W. Lorenz, *Czy Polska zacieśnia relacje z Izraelem kosztem Palestyńczyków*, „Rzeczpospolita” 30.12.2010.

³ Temat ten wybiega poza zakres niniejszego artykułu, stąd też nie zostanie poruszony. Szerzej na temat historii państwowości Palestyny zob.: J. Jarząbek, *Palestyńczycy na drodze do niepodległości: rozwój, przemiany i kryzys ruchu narodowego*, Warszawa 2012; I. Kończak i M. Woźniak, *Palestyna: polityka, społeczeństwo, kultura*, Łódź 2009.

Strefy Gazy i Zachodniego Brzegu Jordanu⁴ ustanowiono *Palestine Liberation Organization* (Organizację Wyzwolenia Palestyny, OWP). Jako podmiot wciąż posiadający pozycję *in statu nascendi* formalnie został powołany na podstawie deklaracji niepodległości ogłoszonej 15 listopada 1988 r. przez Palestyńską Radę Narodową⁵. Należy w tym miejscu jasno wskazać różnicę między Palestyńską Radą Narodową, a zatem organem ustawodawczym sprawującym legalny arbitraż nad kolejnymi stadiami ustanawiania państwowości przez Palestynę, a Palestyńskimi Władzami Narodowymi (PWP), potocznie zwanymi Autonomią Palestyńską. PWP stanowią bowiem tymczasową strukturę administracyjną nad terytorium i ludnością Państwa Palestyny⁶.

Stosunki pomiędzy Polską Republiką Ludową a Palestyną nie były zatem relacjami opartymi na umowie międzynarodowej, co uniemożliwiało ustanowienie formalnych kontaktów dyplomatycznych. Stąd pierwsze udane próby zbliżenia do siebie dwóch omawianych narodów przebiegały za pośrednictwem przedstawicielstwa Organizacji Wyzwolenia Palestyny w Warszawie i Polskiego Komitetu Solidarności z Narodami Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej. Placówka Palestyny została utworzona w 1976 r., nie miała ona jednak charakteru misji dyplomatycznej. Nawiązanie oficjalnych stosunków dyplomatycznych na szczeblu ambasad nastąpiło 9 lipca 1982 r.⁷ Dopiero wówczas możliwe było podniesienie przedstawicielstwa OWP do rangi ambasady, co nastąpiło w kwietniu 1989 r., a jej szefa, Fouada Yassena, nobilitowano do tytułu ambasadora, zgodnie z prawem dyplomatycznym⁸. Przedstawicielem RP przy Palestyńskiej Władzy Narodowej, mianowano natomiast Piotra Buchtę, lecz dopiero 23 lata później. Akt akredytowania polskiego dyplomaty odpowiedzialnego za kontakty z Palestyną nastąpił na podstawie decyzji Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 19 sierpnia 2004 r. w sprawie utworzenia Biura

⁴ Zgodnie z art. 1 Konstytucji Państwa Palestyny (trzeci projekt ustawy z dnia 7 marca 2003 r., zmieniony dnia 25 marca 2003 r.), za terytorium państwa uznaje się granice wyznaczone dnia 4 czerwca 1967 r. (stąd nazwa *1967 border*), co stanowi 22% powierzchni historycznej Palestyny. Por. notę Organizacji Wyzwolenia Palestyny *The Green Line is a Red Line: The 1967 Border and The Two-State Solution*, z czerwca 2011 r.

⁵ Dokument ten został przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych i włączony do katalogu prawnie wiążących aktów jednostronnych podmiotów prawa międzynarodowego. *Palestinian National Council Declaration of Independence*, A/43/827, S/20278, 15 November 1988.

⁶ Terminy te nie są synonimiczne, choć powszechnie stosuje się je zamiennie. Szerzej na temat Autonomii Palestyńskiej zob.: J. Albin, G. Tokarz, *Izrael i Autonomia Palestyńska: wybrane aspekty polityczne i prawne*, Warszawa 2007.

⁷ Bezpośrednią przyczyną zdecydowania się dwóch państw na sformalizowanie kontaktów była Wojna libańska w latach 1982-1985, zwana także Pierwszą wojną libańską, rozpoczęta 6 czerwca 1982 r. Palestyna, a także niedawno utworzona Organizacja Wyzwolenia Palestyny, szukała nowych sojuszników na arenie międzynarodowej.

⁸ Na mocy art. 14, ust. 1, lit. a, Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, sporządzonej w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz. U. 1965 nr 37 poz. 232).

Przedstawiciela RP przy PWN⁹. Wcześniej funkcję łącznika pomiędzy Warszawą a Ramallah pełniły Ambasady w Tunisie (1982-1994) oraz Tel Awiwie (1997-2005)¹⁰.

Oficjalne stosunki dyplomatyczne zostały poprzedzone nawiązaniem relacji handlowych RPL z Palestyną. Przed 1982 r. zostały podpisane bowiem dwie umowy bilateralne na dostawę polskiej broni dla Organizacji Wyzwolenia Palestyny. Umowa między Centralnym Zarządem Inżynierii przy Ministerstwie Handlu Zagranicznego¹¹ PRL a OWP „el-Fatah” na dostawę broni weszła w życie w 1969 r. Natomiast rok później, państwa te zdecydowały się na kolejne porozumienie w podobnej sprawie: kontrakt na dostawę przez stronę polską pistoletów maszynowych. Jasno wskazuje to na priorytety współpracy między stronami oraz prymat stosunków ekonomiczno-obronnościowych nad koniecznością nawiązania formalnych relacji dyplomatyczno-konsularnych. Warto w tym miejscu przywołać treści kolejnych dwóch dokumentów, które zaczęły obowiązywać dopiero kilka lat po ustanowieniu oficjalnych relacji politycznych między rządami w Warszawie i Ramallah. Umowa o współpracy gospodarczej i technicznej między PRL a OWP weszła w życie w 1984 r., podczas gdy porozumienie o współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego pomiędzy odpowiednimi resortami ustanowiono w 1996 r., co zostało zaktualizowane nową wersją dokumentu w 2000 r.¹²

Kwestią sporną pozostaje wciąż uznanie międzynarodowe Państwa Palestyny przez pozostałe suwerenne podmioty prawa międzynarodowego, w tym Polskę. Warszawa uznała akt jednostronny Palestyńskiej Rady Narodowej proklamowania nowego państwa. Zgodnie bowiem z oficjalnym oświadczeniem rzecznika polskiego MSZ: „wyrażono gotowość podjęcia współpracy z palestyńskimi władzami państwowymi z chwilą ich utworzenia”¹³. Co należy odczytać jako wyrażenie warunku *sine qua non* ustanowienia formalnych, politycznych relacji pomiędzy równoważnymi państwami, lecz dopiero z chwilą ukonstytuowania przejawów państwowości¹⁴. Organizacja Wyzwolenia Palestyny często

⁹ *Stosunki dyplomatyczne Polski: Informator Afryka i Bliski Wschód 1918-2009*, tom IV, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Biuro Archiwum i Zarządzania Informacją, Warszawa 2010, s. 302.

¹⁰ *Tamże*.

¹¹ Resort ten funkcjonował w latach 1981-1987 na podstawie ustawy o utworzeniu urzędu Ministra Rynku Wewnętrznego z 23 października 1987 r. (Dz. U. z 1987 nr 33, poz. 177).

¹² *Stosunki dyplomatyczne...*, s. 305.

¹³ Por. notatkę G. McCabe, *10 lat Biura Przedstawiciela RP w Ramallah* z 15.02.2015 dostępną na stronie internetowej Przedstawicielstwa RP w Ramallah: http://www.ramallah.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/10_lat_biura_przedstawiciela_rp_w_ramallah, dostęp: 10.01.2017.

¹⁴ Same władze Palestyny podają, iż spełniają wszelkie kryteria państwowości wymienione w Konwencji z Montevideo z 26 grudnia 1933 r. o prawach i obowiązkach państw, tj. terytorium, populacja i rząd. Por. art. 1 umowy. Ani Polska ani Palestyna nie są stronami porozumienia, jednak zgodnie z prawem międzynarodowym, ten regionalny dokument posiada wiążącą moc prawną *erga omnes*.

powoływała się także na rzekome uznanie swojego państwa na arenie międzynarodowej przez znaczną większość rządów¹⁵. Jednak nie miało to odzwierciedlenia w oficjalnych postawach głów państw bądź aktach jednostronnych, stanowiących wszak źródło prawa międzynarodowego. Za przykład może tu posłużyć „Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych”, wydany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w 2011 r. Wywołał on wyraźny sprzeciw Państwa Palestyny. Przedstawicielstwo w Warszawie złożyło oświadczenie wyrażające zdziwienie, iż Palestyna nie została wymieniona w wykazie niepodległych podmiotów, tj. państw, a jedynie wśród „terytoriów o spornym statusie międzynarodowym”, pomimo faktu uznania Państwa Palestyny przez Polskę. Komisja Standaryzacji otrzymała od Ministerstwa Spraw Zagranicznych jednoznaczną odpowiedź, jakoby RP nigdy nie uznawała Palestyny jako państwa¹⁶.

Na uwagę zasługuje tło prawno-polityczne przyznania Państwu Palestyny statusu państwa obserwatora przy Organizacji Narodów Zjednoczonych, co nastąpiło 29 listopada 2012 r.¹⁷ Pomimo utrzymania pozycji nieczłonkowskiej, jest to jasny sygnał ze strony tej uniwersalnej organizacji międzynarodowej, iż Palestyna jest bliżej niż kiedykolwiek w swej historii uzyskania powszechnej aprobaty uznania jej za niezależny podmiot prawnomiędzynarodowy. 138 spośród 193 państw głosowało za uznaniem Palestyny za obserwatora, 9 było przeciwnych, a 41, w tym Polska, wstrzymało się od głosu¹⁸. Owo wstrzymanie się przez polskich przedstawicieli w głosowaniu nad rezolucją Zgromadzenia Ogólnego nie oznacza jednak zmiany dotychczasowego stanowiska Warszawy. Jak stwierdził Ambasador Józef Osas, doradca Ministra w Departamencie Afryki i Bliskiego Wschodu ds. Izraela i Palestyny: „Polska niezmiennie popiera państwowość palestyńską w ramach *«two-state solution»* jako finalnego rezultatu procesu negocjacji ze stroną izraelską. Potwierdzeniem poparcia RP dla narodowych aspiracji narodu palestyńskiego jest m.in. funkcjonowanie od lat w Warszawie Ambasady Palestyny, korzystającej z pełni przywilejów

¹⁵ Na podstawie oficjalnej noty OWP: Palestine Liberation Organization Negotiations Office, *Recognizing the Palestinian State on the 1967 border & Admission of Palestine as a Full Member of the United Nations*, czerwiec 2011.

¹⁶ Protokół 73. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, 5 września 2012r., Warszawa, s. 2.

¹⁷ Stanowi o tym rezolucja Zgromadzenia Generalnego ONZ z 29 listopada 2012 r. podczas posiedzenia 44, nr A/RES/67/19; E. MacAskill, Ch. McGreal, *UN general assembly makes resounding vote in favour of Palestinian statehood*, „The Guardian”, 29.10.2012.

¹⁸ Pozostających 5 członków było nieobecnych podczas posiedzenia. Kalkulacja sporządzona na podstawie strony internetowej ONZ, Department of Public Information: <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>, dostęp: 10.01.2017.

i immunitetów dyplomatycznych”¹⁹. I dalej: „U podłoża naszego stanowiska legły obawy i wątpliwości, że przyjęcie przedmiotowej rezolucji zmieni realną sytuację Palestyny i polepszy los Palestyńczyków”²⁰. Za argumenty przemawiające za takim stanowiskiem władz polskich, MSZ podaje podobne podejście połowy członków Unii Europejskiej, a także przekonanie, jakoby jedynym skutecznym sposobem uregulowania konfliktu stanowiły bezpośrednie negocjacje izraelsko-palestyńskie, a nie jednostronne działania. Takie zwięzłe i pragmatyczne stanowisko nie przekonuje jednak władz Palestyny, które traktują Polskę wraz z jej obywatelami z wielkim szacunkiem i estymą, wspominając bliskie relacje w latach 70. XX w., przejawiające się m.in. w postaci licznych wymian naukowych²¹.

Relacje polsko-palestyńskie są w dużej mierze realizowane za pośrednictwem misji dyplomatycznych w Warszawie i Ramallah. Zgodnie bowiem z przedstawionym wyżej stanem faktycznym i prawnym, w związku z nieuregulowanym statusem międzynarodowym Państwa Palestyny, Polska nie zdecydowała się jeszcze na poszerzenie kontaktów politycznych. Bez wątpienia skutkuje to nikłą wymianą ekonomiczną czy polityczną²². Należy przywołać tu bogatą działalność Ambasady Państwa Palestyny w Warszawie. Funkcjonuje ona na wielu płaszczyznach, od *stricte* politycznej, przejawiającej się organizacją oficjalnych wizyt, współpracą z polskimi ministerstwami, głównie spraw zagranicznych i turystyki, po działania społeczne, tj. udzielanie niezbędnych informacji polskim organizacjom non-profit niosącym pomoc rozwojową w Strefie Gazy i na Zachodnim Brzegu Jordanu czy promowaniu palestyńskiej kultury wśród Polaków²³.

Niesienie pomocy humanitarnej Palestyńczykom jest natomiast głównym celem polskiego Przedstawicielstwa w Ramallah. Warto zaznaczyć, iż to właśnie Palestyna znajduje się wśród krajów priorytetowych, do których Polska zobowiązała się wysyłać swoje wsparcie,

¹⁹ List do autorki Józefa Osasa, Radcy - Ministra w Departamencie Afryki i Bliskiego Wschodu, Referat ds. Izraela i Palestyny w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, dostęp: 10.01.2017.

²⁰ *Tamże*.

²¹ Rozmowa autorki z Hishamem Husainem, zastępcą Ambasadora Palestyny w Polsce, Warszawa 14.06.2013.

²² W 2009 r. przedstawiciele MSZ dwóch państw podpisali protokół w sprawie konsultacji politycznych. Nie jest on jednak źródłem prawa powszechnie wiążącego, ponadto reguluje wybrany sektor rządowy, a tym samym nie wpływa znacząco i bezpośrednio na pogłębienie relacji Warszawa-Ramallah. W maju 2014 r. odbyły się także konsultacje polityczne na szczeblu dyrektora departamentu. Stronę polską reprezentował Ambasador Piotr Puchta, dyrektor Departamentu Afryki i Bliskiego Wschodu, a palestyńską - dyrektor Departamentu Europy, Amal Jadou oraz doradca prezydenta Mahmusa Abbasa ds. Międzynarodowych, Majdi Khaldi: strona internetowa Przedstawicielstwa RP w Ramallah: http://www.ramallah.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/konsultacje_polityczne_na_szczeblu_dyrektora_departmanetu_, dostęp: 10.01.2017.

²³ Informacje uzyskane przez autorkę podczas wizyty w Ambasadzie Państwa Palestyny w dniu 14.06.2013, Warszawa.

zarówno finansowe, jak i w postaci pracy polskich wolontariuszy²⁴. Rocznie Warszawa przeznacza 1,5 mln PLN na ten cel. Połowa tej sumy realizowana jest poprzez „małe granty”. Placówka przekazuje fundusze palestyńskim organizacjom na projekty rozwojowe w następujących sektorach: dostęp do wody, rozwój terenów wiejskich czy edukacja. Co się tyczy kontaktów kulturalnych, Przedstawicielstwo RP koncentruje się na projektach muzycznych, mających w swym celu promocję rodzimej tradycji. Polska Misja w Ramallah organizuje liczne koncerty pianistyczne, występy teatralne oraz palestyński konkurs chopinowski dla dzieci. Ze względu na nieliczną Polonię, zajęcia edukacyjne placówki poświęcone są przede wszystkim nauce języka polskiego, prowadzeniu biblioteki oraz organizacji polskich świąt²⁵.

Warto w tym miejscu podkreślić rosnące znaczenie języka polskiego na terenie Palestyny. Przez wzgląd na liczne wycieczki turystyczne oraz pielgrzymki z Polski, a także obecność wielu instytucji technicznych czy inżynieryjnych, zajmujących się budową infrastruktury na terenach miejskich i wiejskich, stale wzrasta popyt na naukę języka polskiego. Zakładane są kolejne szkoły, gdzie przedstawiciele sektora publicznego oraz prywatnego, głównie z gałęzi turystycznej, szkolą swoją znajomość języka znad Wisły²⁶. Na potrzeby objęcia ochroną konsularną stosunkowo licznych wycieczek z Polski do miasta Betlejem, władze polskie zdecydowały się akredytować konsula honorowego w dniu 21 czerwca 2012 r. Został nim dr Rafiq Khalil Rishmawi²⁷.

Relacje Polski z Palestyną charakteryzują się wielosektorowością, gdzie wymiana w sektorze obronnościowym w latach 70. XX w. wiodła prym nad współczesną współpracą w dziedzinie edukacji, dyplomacji i turystyki. Oficjalne stosunki dyplomatyczne zostały nawiązane w 1982 r., a zatem jeszcze przed aktem proklamowania Państwa Palestyny na XIX sesji parlamentu w Algierze (15.11.1988). Liczne trudności w umacnianiu bilateralnych więzi na arenie międzynarodowej spowodowane są głównie bliskimi związkami z państwami zaangażowanymi politycznie w konflikt izraelsko-palestyński, a także nieuregulowanym statusem prawnomiędzynarodowym Palestyny. Pomimo to, perspektywy zacieśniania relacji

²⁴ Porozumienie ramowe o współpracy rozwojowej pomiędzy MSZ Rzeczypospolitej Polskiej a MSZ Palestyńskiej Władzy Narodowej z dnia 9 lutego 2009 r.; strona internetowa rządowego programu Polish Aid: http://www.polishaid.gov.pl/index.php?documentName=Kraj_PAL, dostęp: 10.01.2017.

²⁵ List do autorki Barbary Urban-Nino z Przedstawicielstwa Polski w Ramallah, 13.02.2014.

²⁶ Informacje uzyskane przez autorkę podczas wizyty w Ambasadzie Państwa Palestyny, przede wszystkim w rozmowie z Hishamem Husainem, zastępcą Ambasadora Palestyny w Polsce w dniu 14.06.2013, Warszawa.

²⁷ Konsul Honorowy Rishmawi ukończył studia medyczne w Łodzi, wraz z żoną Polką prowadzi otwarty dom, który przybrał obecnie funkcję urzędu konsularnego, a tym samym ośrodka kulturalno-społecznego. List do autorki Barbary Urban-Nino z Przedstawicielstwa Polski w Ramallah, 13.02.2014; http://ramallah.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/uroczyste_otwarcie_honorowego_konsulatu_rp_w_betlejem, dostęp 10.01.2017.

na linii Warszawa-Ramallah rokują optymistycznie. Ambasada Państwa Palestyny oraz Przedstawicielstwo RP sprawnie realizują swoje funkcje, przybliżając tradycję i kulturę odległych narodów. Przede wszystkim jednak, ta bilateralna współpraca niesie realizację polskiej pomocy humanitarnej w Strefie Gazy i na Zachodnim Brzegu Jordanu. Stosunki polsko-palestyńskie są przyjazne, cechują się wzajemnym szacunkiem przedstawicieli władz oraz pozytywnymi historycznymi reminiscencjami zwykłych obywateli. Daje to bez wątpienia zaczątek lepszym, pogłębionym i sformalizowanym stosunków dwóch niezależnych, uznających się wzajemnie, państw.

Bibliografia:

Literatura:

Albin J., Tokarz G., *Izrael i Autonomia Palestyńska: wybrane aspekty polityczne i prawne*, Warszawa 2007.

Lorenz W., *Czy Polska zacieśnia relacje z Izraelem kosztem Palestyńczyków*, „Rzeczpospolita” 30.12.2010.

Jarząbek J., *Palestyńczycy na drodze do niepodległości: rozwój, przemiany i kryzys ruchu narodowego*, Warszawa 2012.

Kończak I., Woźniak M., *Palestyna : polityka, społeczeństwo, kultura*, Łódź 2009.

MacAskill E., McGreal Ch., *UN general assembly makes resounding vote in favour of Palestinian statehood*, “The Guardian”, 29.10.2012.

Saganek P., *Akty jednostronne w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2010.

Stosunki dyplomatyczne Polski: Informator Afryka i Bliski Wschód 1918-2009, tom IV, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Biuro Archiwum i Zarządzania Informacją, Warszawa 2010.

Dokumenty:

Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r., (Dz. U. 1965 nr 37 poz. 232).

Konwencja z Montevideo z 26 grudnia 1933 r. o prawach i obowiązkach państw.

Permanent Constitution draft of the State of Palestine (trzeci projekt ustawy z dnia 7 marca 2003, zmieniony dnia 25 marca 2003).

Palestinian National Council Declaration of Independence, A/43/827, S/20278 15 November 1988.

Palestine Liberation Organization Negotiations Office, *Recognizing the Palestinian State on the 1967 border & Admission of Palestine as a Full Member of the United Nations*, czerwiec 2011.

Palestine Liberation Organization Negotiations Office, *The Green Line is a Red Line: The 1967 Border and The Two-State Solution*, czerwiec 2011 r.

Porozumienie ramowe o współpracy rozwojowej pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Spraw Zagranicznych Palestyńskiej Władzy Narodowej z dnia 9 lutego 2009 r.

Protokół 73. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, 5 września 2012r., Warszawa.

JOANNA SIEKIERA

Rezolucja Zgromadzenia Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych z 29 listopada 2012 r., nr A/RES/67/19.

Ustawa o utworzeniu urzędu Ministra Rynku Wewnętrznego z 23 października 1987 r. (Dz. U. z 1987 nr 33, poz. 177).

Strony internetowe:

Strona internetowa Departamentu Informacji Publicznych Organizacji Narodów Zjednoczonych: <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>, dostęp: 10.01.2017.

Strona internetowa Monitora Polskiego: <http://www.monitor-polski.pl/rozmowa-z-zastepca-ambasadora-palestyny-w-polsce-hishamem-husainem>, dostęp: 10.01.2017.

Strona internetowa programu Polish Aid: http://www.polishaid.gov.pl/index.php?documentName=Kraj_PAL, dostęp: 10.01.2017.

Strona internetowa Przedstawicielstwa RP w Ramallah: http://www.ramallah.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/konsultacje_polityczne_na_szczeblu_dyrektora_departmanetu; http://www.ramallah.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/10_lat_biura_przedstawiciela_rp_w_ramallah, dostęp: 10.01.2017.

Inne:

List do autorki Józefa Osasa, Rady - Ministra w Departamencie Afryki i Bliskiego Wschodu, Referat ds. Izraela i Palestyny w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, 14.02.2014.

List do autorki Anny Sokołowskiej z Ambasady Państwa Palestyny w Warszawie, 13.02.2014.

List do autorki Barbary Urban-Nino z Przedstawicielstwa Polski w Ramallah, 13.02.2014.

Rozmowa autorki z Hishamem Husainem, zastępcą Ambasadora Palestyny w Polsce, Warszawa 14.06.2013.